

IGRANJE NA OTROŠKA GLASBILA

- **IMPROVIZIRANA GLASBILA**
- **ZVOČNA SREDSTVA**
- **ORFFOV INSTRUMENTARIJ**

Carl Orff (1895 – 1982)

L. 1924 je skupaj z ženo Dorotheo Günther odprl šolo za *gimnastiko, glasbo in ples*. Glasbo je povezoval z gibom, plesom in govorom – skupni element **RITEM**.

Orff- Schulwerk (1950) – Orffove ideje, glasbeni material in glasba.

Orffov koncept glasbene vzgoje temelji na bordunski osnovi, pentatoniki in improvizaciji.

Cilj in elementi Orffovega metodološkega sistema oziroma sistema elementarne glasbeno-gibne vzgoje:

- Osnovni **cilj** metodološkega sistema Carla Orffa je **omogočiti vsem otrokom, da najdejo poti za izražanje skozi glasbo.**
- **Elementi** Orffovega sistema:
govor, gibanje, petje, inštrumentalna igra in poslušanje glasbe.
- Pedagoški proces glasbene rasti vključuje imitacijo, raziskovanje glasbenega okolja, glasbeno opismenjevanje in improvizacijo,
- V osnovah glasbene teorije avtor poudarja pomen *ostinata*, melodične vzgoje, pedalnih tonov oz. *bordunov* ter gibljivih bordunov.

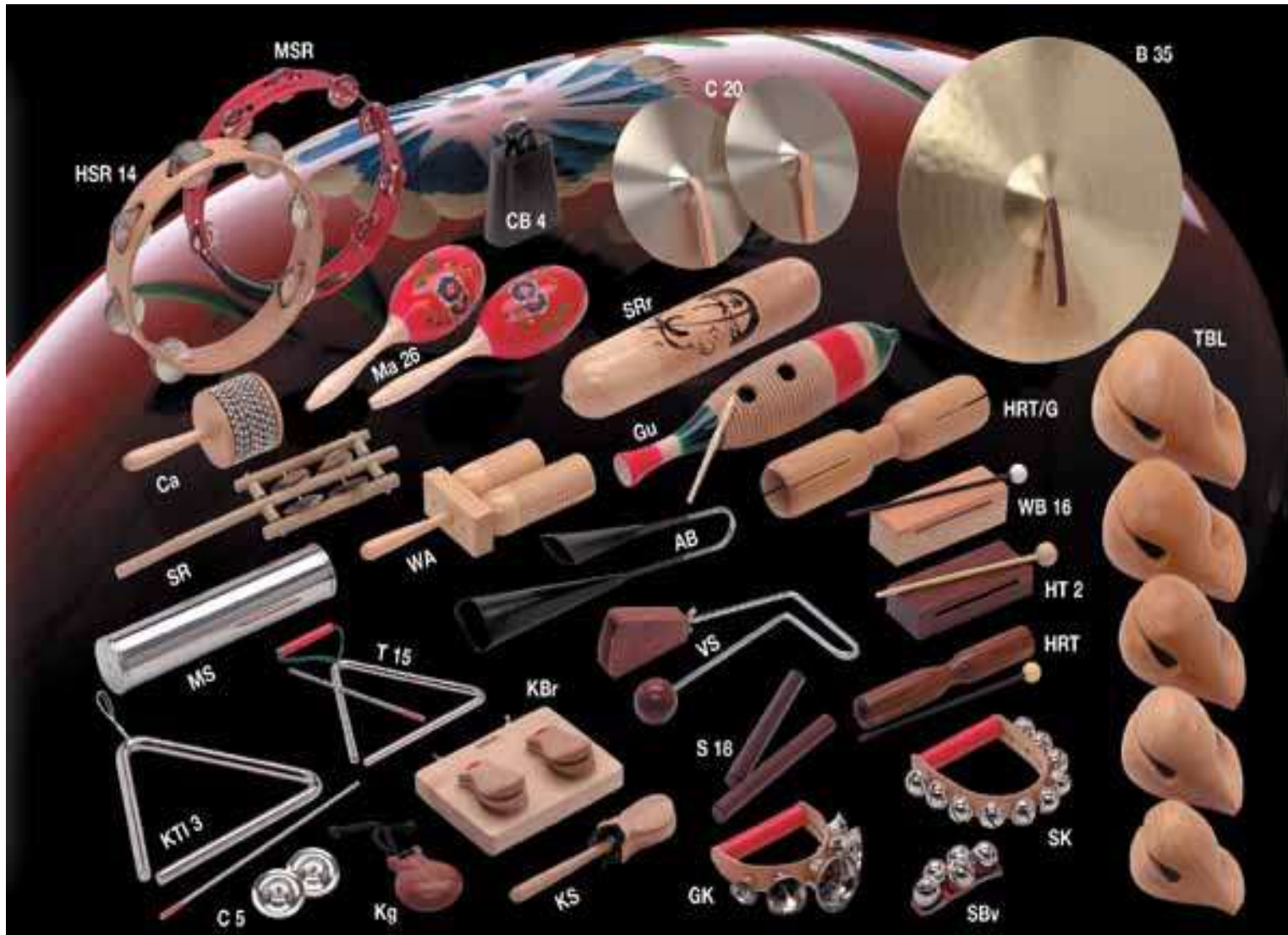
Prve otroške instrumente po zamislih Orffa je izdelal Karl Maender l. 1930.

RITMIČNI INŠTRUMENTI – TOLKALA: paličice, lesene škatle, triangel, tamburin, obroč s kraguljčki, veliki in mali boben, činele, ropotulje, pavke (timpani).

MELODIČNI INŠTRUMENTI: sopranski metalofon (zvončki) in altovski metalofon, sopranski ksilofon in altovski ksilofon, gamba, resonatorji.

DIDAKTIKA
GLASBENE
VZGOJE

klaves (S18) ali ritmične paličice
triangel (KTI3, T15)
les (HRT, HRT/G, HT2, WB16)
činele (C5, C20, B35)
tamburini (MSR, HSR14)
ropotulje (SR, SRr, MS)
maracas (Ma26)
cabasa (Ca)
guiro (Gu) ali strgalo
kastanjete (Kg, KBr, KS)
zvončki na venčku (GK)
kraguljčki (SK, SBv)
agogo (WA, AB)
vibra (VS)
kravji zvonec (CB4) in
tempelbloki (TBL).

- Kot predpripravo na uporabo Orffovega inštrumentarija se moramo najprej naučiti **uporabljati naše lastne inštrumente**, kot so roke in noge ter drugi deli našega telesa.
- Z raznovrstnimi vajami, ki nam jih omogoča uporaba nog, rok in drugih delov našega telesa, bomo otroke ne le uvedli v živo muziciranje in dosegli za instrumentalno igro prepotrebno **sproščenost gibov**, marveč tudi naredili **neposredno pripravo za igro** na določene inštrumente.
- Pri delu z Orffovim inštrumentarijem je smiselno, da učitelj pri učenju uporablja **metodo odmeva**. Pomembno je, da učencem z uporabo lastnih inštrumentov predstavi različne ritmične vzorce in jih tako dolgo ponavlja, da jih otroci dobro usvojijo. Šele nato postopno preide na uporabo ritmičnih in zatem melodičnih inštrumentov.

RITMIČNE VAJE

Preden pričnemo z dejansko uporabo ritmičnih in melodičnih vaj, iz otroških rim, pesmic in imen izvedemo najmanjše ritmične enote (motive) v dvočetrtinskem in tričetrtinskem taktu, ki jih lahko sestavimo iz četrtnik in osmink, vključno s polovinko. Uporabljamo jih kot ritmične modele.

Ritmični modeli dvočetrtinskega takta tvorijo ritmično podlago začetnega glasbenega pouka. Z njimi otroci spremljajo učiteljevo melodijo ter lastni govor in petje, na mnoge načine se z njimi igrajo in improvizirajo. Za petje so primerne estetsko oblikovane otroške pesmice, ki ustrezajo razponu otroškega glasu – naj bodo to pentatonske pesmi ali pa pesmi v duru ali molu.

Pri vajah za **usvajanje ritmičnih modelov** je treba modele najprej poiskati. Dobimo jih lahko iz otroških verzov ali pesmic, lastnih imen otrok, rož, dreves, grmov, domačih živali in podobno:

**Gre-gor, Ur-šu-la,
Ze - lje, Red- kvi-ca,**

**Ka-ta - ri-na, Jan.
Ar- ti - čo-ki, Por.**

Otroci posamezne ritmične enote ploskajo in/ali izrekajo. Različna zvoneča imena lahko ploskamo v enakem ritmu, na primer:

Tim – Žan – Jan – Ana

ali Mateja – Tadeja – Andreja

ali Gregor – Robert – Dejan itn.

Tako nastajajo raznovrstne ritmične igre, ki bodo popestrile pouk.

Pri nadaljnjem delu določena imena opuščamo. Na koncu izberemo 5 ustreznih imen, ki služijo lažjemu pomnjenju 5 ritmov. Na začetku uporabljamo vedno iste vzorčne besede, dokler se asociacija med besedo in ritmom ne utrdi, nato otroke seznanimo z notnim zapisom njim zdaj poznanih ritmov.

Začnemo s ploskanjem ritmov in njihovim zapisovanjem. Učitelj pokaže enega, kasneje več ritmov, otroci povejo ime, izvedejo ritem ali pokažejo ustrezen notni zapis. Otroci delo nadaljujejo z zapisovanjem izvedenih ritmov in ritmičnim zapisom rim.

Otroci naj se z zgodnim zapisovanjem učijo razlikovati in poimenovati tri pojavljajoče se notne vrednosti - **četrtnko, osminko in polovinko**, četudi še ni potrebno, da bi razumeli njihov pomen.

Preizkusimo lahko tudi različne **dinamične variacije**: piano, forte, crescendo, decrescendo ipd.

S pomočjo iger z odmevom otroke naučimo tvoriti in izvajati različne ostinate ter kanonične tvorbe.

MOŽNOSTI RITMIČNE SPREMLJAVE:

- mera (dobe);
- ritem;
- ponavljanje ritmičnega modela;
- izvajanje izbranih dob (poudarjenih ali nepoudarjenih) in
- izvajanje na dogovorjenih mestih (na določen zlog).

ESTETSKA SPREMLJAVA:

- ustrezna izbira glasbil;
- pravilna drža glasbil, način izvajanja nanje in ustrezen zvok oz. ton;
- upoštevanje dinamike;
- spremljava je vedno tišja od petja oz. izvajanja vodilne melodije.

MELODIČNE VAJE

Pazimo na **primerno postavititev in držo** pri igranju glasbil. Postavititev mora biti pregledna in namenska; *izvajalci znotraj posameznih skupin glasbil naj po možnosti sedijo skupaj.*

Drža pri muziciranju mora biti pokončna, vendar sproščena, z rahlo naprej nagnjenim trupom in prosto padajočimi rokami; razdalja do glasbila taka, da ga je mogoče udobno doseči; sed na sprednjem delu sedala, noge na tleh. V stoječem položaju se priporoča rahel razkorak, teža na sprednji nogi in elastična osnovna drža.

V začetnih urah z melodičnimi inštrumenti učitelj zaigra na posamezna glasbila, jih poimenuje in skupaj z otroki razišče karakteristike in zakonitosti igranja na posamezen inštrument. Po prvih vajah igranja nadaljujemo z vajami v odzivnosti iz ritmičnega dela, ki jih ustrezno prenesemo na glasbila z zvonečimi ploščicami.

Vaje za **izmišljanje in dopolnjevanje** se pričnejo z izmišljanjem ostinatnih spremljav, omejenih na osnovne tone.

IZVAJANJE NA MELODIČNE INSTRUMENTE LAHKO OBSEGA:

- ostinate v 5, 8
- ritmično-melodične ostinate
- izvajanje melodije oktavo višje kot se poje
- ponovitev melodije v drugi dinamiki
- izmenjava solistov in skupin inštrumentov
- izmenjava posameznih inštrumentalnih skupin (ksilofoni, metalofoni)
- igranje melodije v drugem ritmu
- uvajanje mediger
- združevanje večjega števila skladb.

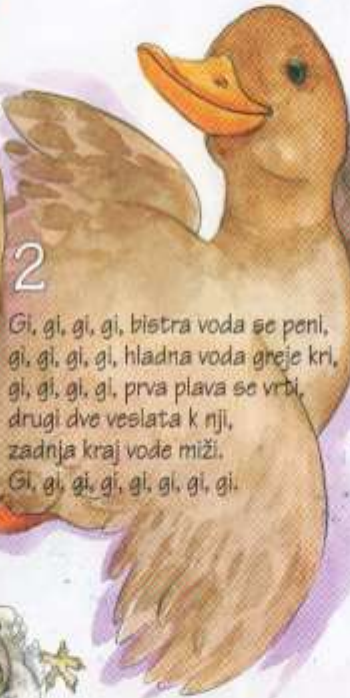
Štiri račke

Belgijska ljudska

Razmislimo, kakšne so račke v pesmi. Ob petju jih enakomerno posnemajmo z gibi in si izmislimo ples za njihovo zgodbo.

Go, go, go, go, štiri račke že gredo,
go, go, go, go, preko trate na vodo,
go, go, go, go, prva poje prav glasno,
drugi dve hitita z njo,
le četrta ni za to.
Go, go, go, go, go, go, go, go.

Gi, gi, gi, gi, bistra voda se peni,
gi, gi, gi, gi, hladna voda greje kri,
gi, gi, gi, gi, prva plava se vrbi,
drugi dve veslata k nji,
zadnja kraj vode miži.
Gi, gi, gi, gi, gi, gi, gi, gi.

Ge, ge, ge, ge, račji rod iz vode gre,
ge, ge, ge, ge, v soncu se lepo iskre,
ge, go, ge, ge, prva trebi perje vse,
z njo hitita drugi dve,
zadnja se še zgane ne.
Ge, ge, ge, ge, ge, ge, ge, ge.

Ga, ga, ga, ga, vračajo se kraj gozda,
ga, ga, ga, ga, volk pogoltnež pridivja,
ga, ga, ga, ga, prva račka mu je ušla,
druga, tretja se ne da,
zadnja pa je z volkom šla.
Ga, ga, ga, ga, ga, ga, ga, ga.

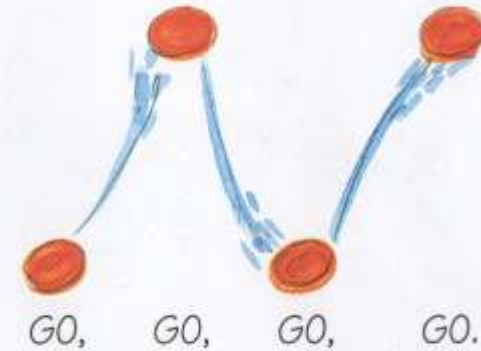
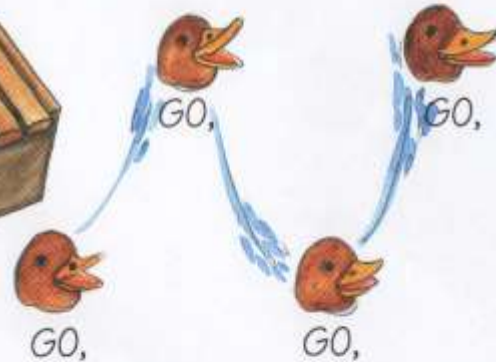
Kako se imenuje skladba, v kateri je volk ravno tako ugrabil račko?
Ali se spomniš tudi inštrumentov, ki sta predstavljala račko in volka?

Učenje nove pesmi ob slikovnem zapisu:

Štiri račke – belgijska ljudska.
Izreka in oblikovanje vokalov.
Gibalno-plesno izražanje vsebine pesmi.

ŠTI - RI RAČ-KE, ŠTI - RI RAČ-KE, ŠTI - RI RAČ-KE, ŠTI-RI RAČ-KE

Spremljanje pesmi z ostinati na zvončkih in ksilofonu. Ponovitev poslušanja zvočnih primerov za oboo, rog, zvončke in ksilofon.

Pojmo ter spremljajmo pesem z zvončki in ksilofonom. Kakšne ploščice imajo zvončki in kakšne ksilofon? Na kateri strani imajo zvončki ter ksilofon nižje tone in na kateri višje?

- Določene **gimnastične vaje** - vaje za sproščeno in pravilno telesno držo, za gibljivost sklepov, vaje za sproščanje ter vaje za ogrevanje telesa.
- **Gibalne variacije in kombinacije:** tek in zibanje, trokoraki v teku s poskakovanjem, skakanjem in obrati, koračne variacije v petčetrtnem taktu ter gibalne povezave v dvopolovinskem in tričetrtnem taktu.
- **Gibalne igre**

SPOZNAJMO GLASBILA CARLA ORFFA

TRIANGEL

STRGALO

KSILOFON

ČINELE

KASTANJETA

METALOFON

ROPOTULJI

TAMBURIN

LESENI BLOK

ZVONČKI

PALČKI

BOBEN

Otroška izštevanka, ki jo učenci spremljajo z različnimi glasbili.

22

IZREKAJMO IN IGRAJMO

RDEČE JABOLKO VISI

TAM NA DROBNI VEJICI

1 2 3
[wavy lines]

NESEZ BI GA MAMICI.

ZVONČEK IN TROBENTICA

ZVONČEK	IN	TROBENTI	CA	STA	MED	MU	ZI	KAN	TE	SLA			
S	PTIČKI	DROBNI	MI	NA	JASI,	ZBRA	LI	SO	SE	IN	PO	ČA	SI
ZAI	GRALI	SO	TA	KOM,	DA	JE	KAR	OD	ME	VA	LO.		

Bezdilo: Slavko Jug
Ritmični govor ter spremljava z glasbili in gibl.

OBLIKUJMO GLASBENO SPREMLJAVO

PO MEST' SEM ŠPANCIRAL SLOVENSKA LJUDSKA

	PO	MEST'	SEM	ŠPAN-	CI-	RAL	SEM	
		🍎				🍎		
		🍌				🍌		
	🍌		☂️		🍌		☂️	
	🍌		🌙		🍌		🌙	
	🌟			🌟				
	PU-PU	PU-PU	PU-PU	PUN-	ČKE	NA-	BI-	RAL
	🍎	🍌			🍌		🍌	🍌
		☂️			☂️		☂️	
	🍌		🍌		🍌		🍌	🍌
	🍌		🌙		🍌		🌙	🍌
	🌟			🌟		🌟		🌟

Z lastnimi, priložnostnimi ali Orffovimi glashili izvajaj naslednje zapise daljših in krajših zvokov:

☂️ ☂️ ☂️ ☂️	🍌 🍌 🍌	🍌 🍌 🍌
-------------	-------	-------

Pesmica je šaljivka, torej jo pojemo in igramo šaljivo.

ENI OŠKI KUM

	JAZ	GREM	Z	VAM		SE NA
		🍌				🍌
		🍌				🍌
	🍌		☂️		🍌	
	🍌		🌙		🍌	🌙
	🌟			🌟		
	PU-PU	PU-PU	PU-PU	PUN-	ČKE	SPOZ-
	🍌	🍌			🍌	🍌
		☂️			☂️	
	🍌		🍌		🍌	🍌
	🍌		🌙		🍌	🌙
	🌟			🌟		🌟

🌙 🌙 🌙 🌙	🍌 🍌 🍌 🍌	---
---------	---------	-----

Priložnostno glasbilo je vsak predmet, iz katerega izvabljamo zvoke.

GLASBA ZA RAZREDNI ORKESTER

Variacije na ljudsko temo

Nauči se ljudsko pesem *Tancaj, Mrkocij*.

Zapoj jo na naslednje načine:

- v dvočetrtinskem taktu,
- v triosminskem taktu,
- z bordunom,
- kot kánon,
- z nekoliko spremenjeno melodijo,
- v terčnem dvoglasju.

TANCAJ, MRKOCIJ

Slovenska ljudska
Pevka: Albinca Pešek

tancaj – pleši
Mrkocij – medvedovo
petica – denar

TEMA

Tančaj

1. VARIACIJA

Bobni in strgele

2. VARIACIJA

Puške
Triangel

3. VARIACIJA

4. VARIACIJA

Trski + preti
Učenci: z noge ob da

5. VARIACIJA

Repetitorji
Bassnotni

Pesem si zapeš/-a vsakič nekoliko drugače, vendar je osnovna melodija še vedno prepoznavna. Takemu spreminjanju glavne melodije (teme) pravimo **variiranje**, glasbeni obliki, kjer glavno melodijo spreminjamo, pa **tema z variacijami**.

Pesem spremljaj tudi z Orffovimi glasbili, kot je napisano. Dodaj tudi svoje domislice.

Spreminjamo lahko:

1. melodijo,
2. način izvajanja (enoglasje, bordun, terčno dvoglasje, kánon),
3. ritem,
4. taktovski način,
5. glasbeno spremljavo oziroma zvočno barvo itd.

Napiši, kaj je spremenjeno v posameznih variacijah:

1. variacija _____
2. variacija _____
3. variacija _____
4. variacija _____
5. variacija _____

Dele pesmi lahko zapoješ tudi po naslednjem vrstnem redu:
tema, 1. variacija, tema, 2. variacija, tema, 3. variacija, tema, 4. variacija, tema, 5. variacija, tema.

DIDAKTIKA
GLASBENE
VZGOJE